

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل
دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای حرفه‌ای دندانپزشکی

عنوان :

ارزیابی ارتباط بین ترس و اضطراب دندانپزشکی کودکان ۵ تا ۱۰ ساله با میزان پوسیدگی
دندانی، سابقه‌ی تروما و وضعیت اجتماعی-اقتصادی در مراجعه کنندگان به کلینیک‌های
دندانپزشکی اردبیل در سال ۱۴۰۱

اساتید راهنما :

دکتر سمیه حکمت فر

نگارش:

رضا احمدپور

بسم الله الرحمن الرحيم

اکنون که با عنایات و الطاف بیکران الهی دوره‌ی دکتری دندانپزشکی را با موفقیت به پایان رسانده‌ام و مسئولیت خدمت به خلق را بر عهده گرفته‌ام در پیشگاه قرآن کریم به خداوند قادر متعال که دانای آشکار و نهان است، و نامش آرامش دل‌های خردمندان و یادش شفای آلام دردمندان، سوگند یاد می‌کنم که همواره حدود الهی و احکام مقدس دینی را محترم شمارم. از تضییع حقوق بیماران به پرهیزم و سلامت و بهبود آنان را بر منافع مادی و امیال نفسانی خود مقدم دارم، در معاینه و معالجه، حریم عفاف را رعایت کنم و اسرار بیماران خود جز به ضرورت شرعی و قانونی فاش نسازم. خود را نسبت به حفظ قداست حرفه‌ی پزشکی و حرمت همکاران متعهد بدانم و از آلودگی به اموری که با پرهیزکاری و شرافت و اخلاق پزشکی منافات دارد اجتناب ورزم، همواره برای ارتقاء دانش پزشکی خویش تلاش کنم و از دخالت دراموری که آگاهی و مهارت لازم را در آن ندارم خودداری نمایم. در امر بهداشت، اعتلا فرهنگ و آگاهی‌های عمومی تلاش نمایم و تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت جامعه را مسئولیت اساسی خویش بدانم.

با سپاس درگاه خدای را که سخنوران، در
ستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن
نعمت‌های او ندانند و کوشندگان، حق او را
گزاردن نتوانند.

تقدیم به :

پدر و مادرمهربانم که همواره یآوری دلسوز و
فداکار و پشتیبانی محکم و مطمئن به رایم
بوده‌اند.

و تقدیم به همه بیمارانی که ناگزیر به بهانه
دردهایشان آموختم.

سپاسگزاری:
بر خود لازم می‌دانم که از استاد
راهنما
و اساتید مشاور گرانقدرم
که با سعه صدر مرا راهنمایی
فرموده و از نظرات ارزشمندشان
بهره‌امند ساختند نهایت تشکر و
قدردانی را نمایم.

ارزیابی ارتباط بین ترس و اضطراب دندانپزشکی کودکان ۵ تا ۱۰ ساله با میزان پوسیدگی دندان، سابقه‌ی تروما و وضعیت اجتماعی-اقتصادی در مراجعه‌کنندگان به کلینیک‌های دندانپزشکی اردبیل در سال ۱۴۰۱

چکیده

مقدمه: ترس دندانپزشکی با منشأ پیچیده و چند عاملی، فاکتور مهمی در به وجود آوردن مشکلات سلامتی در کودکان است. پوسیدگی دندان یکی از فاکتورهایی است که می‌تواند با ترس دندانپزشکی مرتبط باشد. مطالعات نشان داده که از کودکان با تجربه‌ی دردناک حادث شده در سنین پایین انتظار می‌رود که احتمال بیشتری برای ایجاد اضطراب دندانپزشکی داشته باشند. به نظر می‌رسد میزان درآمد و وضعیت اجتماعی خانواده از عوامل تأثیرگذار بر میزان پوسیدگی و سطح اضطراب دندانپزشکی در کودکان باشد. بنابراین هدف از این مطالعه، ارزیابی ارتباط بین ترس و اضطراب دندانپزشکی کودکان ۵ تا ۱۰ ساله با میزان پوسیدگی دندان، سابقه‌ی تروما و وضعیت اجتماعی-اقتصادی در مراجعه‌کنندگان به کلینیک‌های دندانپزشکی اردبیل در سال ۱۴۰۱ بود.

روش اجرای پایان نامه: جامعه‌ی آماری این مطالعه شامل کودکان مراجعه‌کننده به کلینیک‌های دندانپزشکی اردبیل با بازه‌ی سنی ۵-۱۰ سال بود. پرسش‌نامه‌ای در اختیار والدین قرار گرفت که شامل اطلاعات دموگرافیک کودک و خانواده و وضعیت اجتماعی-اقتصادی بود. شاخص $dmft/DMFT$ برای بررسی وضعیت سلامت دهان و دندان کودک مورد ارزیابی قرار گرفت. ترس و اضطراب کودکان توسط دو مقیاس استاندارد FIS و CFSS-DS اندازه‌گیری شد. آنالیز داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۲۱ و آزمون کای‌دو انجام و سطح معنی‌داری آزمون ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: شیوع اضطراب دندانپزشکی براساس شاخص FIS، ۱۱/۴ درصد و براساس پرسش‌نامه‌ی CFSS-DS، ۱۸/۲ درصد بود. سن کودکان با اضطراب دندانپزشکی ارتباط معنی‌دار آماری داشت و در گروه سنی ۷-۵ سال سطح اضطراب بالاتر بود ($P=۰/۰۴۳$). کودکانی که سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک و درمان قبلی داشتند براساس شاخص CFSS-DS سطوح بالاتری از اضطراب را بروز دادند ($P=۰/۰۰۲$) اما براساس شاخص FIS کودکان بدون سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک در گروه "خیلی ناراحت" فراوانی بالاتری داشتند ($P=۰/۰۰۹$). ارتباطی بین شاخص پوسیدگی دندان‌های شیری ($dmft$) و سطوح اضطراب مشاهده نشد ($P=۰/۶۶۵$)، اما پوسیدگی دندان‌های شدید در دندان‌های دائمی ($DMFT$) با سطح بالاتری از اضطراب همراه بود ($P=۰/۰۲۸$). هیچ ارتباط آماری معنی‌داری بین جنسیت ($P=۰/۳۲۹$)، تعداد خواهر و برادر ($P=۰/۰۵۹$)، موقعیت کودک در خانواده ($P=۰/۶۳۶$)، تحصیلات والدین ($P=۰/۳۳۷$)، سطح درآمد خانواده ($P=۰/۴۵۷$) و سابقه‌ی تروما ($P=۰/۷۸۸$) با سطوح مختلف اضطراب دندانپزشکی مشاهده نشد.

نتیجه‌گیری: شیوع ترس و اضطراب دندانپزشکی در کودکان شهر اردبیل براساس شاخص CFSS-DS، ۱۸/۲ درصد و براساس شاخص FIS، ۱۱/۴ درصد بود. سن، سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک و شاخص پوسیدگی دندان فاکتورهایی بودند که با سطح اضطراب دندانپزشکی در کودکان مرتبط بودند.

واژه‌های کلیدی به فارسی: اضطراب دندانپزشکی، پوسیدگی دندان، ترومای دندان، وضعیت اجتماعی-اقتصادی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: معرفی پژوهش

۲	۱-۱. بیان مسئله.....
۸	۲-۱. اهداف پژوهش.....
۸	۱-۲-۱. هدف کلی.....
۸	۲-۲-۱. اهداف اختصاصی.....
۹	۳-۲-۱. اهداف کاربردی.....
۹	۳-۱. فرضیات یا سؤالات پژوهش.....
۱۰	۴-۱. تعریف واژه‌ها.....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

۱۲	۱-۲. مقدمه.....
۱۲	۲-۲. مبانی نظری پژوهش.....
۱۲	۱-۲-۲. ترس و اضطراب دندانپزشکی.....
۱۳	۲-۲-۲. شیوع ترس و اضطراب دندانپزشکی.....
۱۴	۳-۲-۲. عوامل مؤثر بر ترس و اضطراب دندانپزشکی.....
۱۵	۱-۳-۲-۲. سن.....
۱۵	۲-۳-۲-۲. جنسیت.....
۱۶	۳-۳-۲-۲. سطح تحصیلات والدین و طبقه‌ی اجتماعی خانواده.....
۱۷	۴-۳-۲-۲. قومیت و فرهنگ.....
۱۷	۵-۳-۲-۲. تعداد خواهر و برادر.....
۱۷	۶-۳-۲-۲. سابقه‌ی درمان تحت بیهوشی.....

- ۱۸.....پوسیدگی دندان.....۷-۳-۲-۲
- ۱۹.....اضطراب والدین.....۸-۳-۲-۲
- ۱۹.....نوع درمان.....۹-۳-۲-۲
- ۲۰.....تجربه‌ی دندانپزشکی و پزشکی قبلی.....۱۰-۳-۲-۲
- ۲۱.....محیط مطب.....۱۱-۳-۲-۲
- ۲۱.....ویژگی‌های شخصیتی و اضطراب عمومی کودک.....۱۲-۳-۲-۲
- ۲۱.....روش‌های اندازه‌گیری ترس و اضطراب دندانپزشکی.....۴-۲-۲
- ۲۲.....پرسشنامه‌ی استاندارد ترس کودکان-زیرشاخه‌ی دندانپزشکی (CFSS-DS).....۱-۴-۲-۲
- ۲۳.....مقیاس تصویر صورت (FIS).....۲-۴-۲-۲
- ۲۳.....پوسیدگی دندان.....۵-۲-۲
- ۲۴.....شیوع پوسیدگی.....۱-۵-۲-۲
- ۲۵.....عوامل مؤثر بر پوسیدگی.....۲-۵-۲-۲
- ۲۶.....ترومای دندانی.....۶-۲-۲
- ۲۸.....شیوع ترومای دندانی.....۱-۶-۲-۲
- ۲۹.....آسیب‌های وارده به بافت‌های سخت دندان.....۲-۶-۲-۲
- ۲۹.....ترک و شکستگی‌های مینا و عاج بدون اکسپوز پالپ.....۱-۲-۶-۲-۲
- ۳۰.....شکستگی‌های مینا و عاج با اکسپوز پالپ.....۲-۲-۶-۲-۲
- ۳۱.....شکستگی‌های تاج-ریشه.....۳-۲-۶-۲-۲
- ۳۱.....شکستگی‌های ریشه.....۴-۲-۶-۲-۲
- ۳۲.....آسیب‌های وارده به بافت‌های حمایت‌کننده.....۳-۶-۲-۲
- ۳۲.....کوفتگی (CONCUSSION) و ساب لوکسیشن.....۱-۳-۶-۲-۲
- ۳۳.....اینترورژن.....۲-۳-۶-۲-۲

۳۴	.....اکستروژن. ۳-۳-۶-۲-۲
۳۵	.....لینگوال لوکسیشن. ۴-۳-۶-۲-۲
۳۶	.....AVULSION. ۵-۳-۶-۲-۲
۳۷	.....مروری بر پیشینه پژوهش. ۳-۲
۳۹	.....مروری بر پیشینه‌ی پژوهش در خارج. ۲-۳-۲
۴۵	.....جمع بندی پیشینه‌های پژوهش. ۳-۳-۲

فصل سوم: مواد و روش‌ها

۴۸	.....۱-۳. نوع مطالعه و روش پژوهش.
۴۸	.....۲-۳. جامعه‌ی آماری پژوهش.
۴۸	.....۳-۳. معیارهای ورود به مطالعه و خروج از مطالعه.
۴۸	.....۴-۳. حجم نمونه و روش نمونه‌گیری.
۴۸	.....۵-۳. ابزار و روش گردآوری داده‌ها.
۵۱	.....۶-۳. زمان و مکان انجام پژوهش.
۵۱	.....۷-۳. متغیرهای پژوهش.
۵۲	.....۸-۳. جدول متغیرها.
۵۳	.....۹-۳. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.
۵۳	.....۱۰-۳. ملاحظات اخلاقی.

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۵۵	.....۱-۴. مقدمه.
۵۵	.....۲-۴. یافته‌های توصیفی.
۵۵	.....۱-۲-۴. اطلاعات دموگرافیک.
۵۵	.....۲-۲-۴. وضعیت اجتماعی-اقتصادی.

۵۷	.....۳-۲-۴. سابقه مراجعه به دندانپزشک و تروما
۵۷	.....۴-۲-۴. پرسشنامه‌ی CFSS-DS
۵۸	.....۵-۲-۴. پوسیدگی
۵۹	.....۶-۲-۴. ترس و اضطراب دندانپزشکی
۵۹	.....۳-۴. یافته‌های تحلیلی
۵۹	.....۱-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با سن
۶۲	.....۲-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با جنسیت
۶۵	.....۳-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با موقعیت کودک در خانواده
۶۷	.....۴-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با تعداد خواهر و برادر
۷۰	.....۵-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با تحصیلات والدین
۷۴	.....۶-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با درآمد خانواده
۷۷	.....۷-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک
۸۰	.....۸-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با سابقه‌ی تروما
۸۲	.....۹-۳-۴. ارتباط ترس و اضطراب دندانپزشکی با پوسیدگی دندان

فصل پنجم: بحث، نتیجه گیری و پیشنهادهای پژوهش

۹۰	.....۱-۵. بحث
۹۷	.....۲-۵. نتیجه گیری
۹۸	.....۳-۵. محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش
۹۸	.....۱-۳-۵. محدودیت‌ها
۹۸	.....۲-۳-۵. پیشنهادها
۹۹	..... منابع

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۵	جدول ۴-۱: اطلاعات دموگرافیک شرکت کنندگان در مطالعه.....
۵۶	جدول ۴-۲: فراوانی و درصد شرکت کنندگان در مطالعه برحسب مولفه های وضعیت اجتماعی و اقتصادی.....
۵۷	جدول ۴-۳: فراوانی و درصد شرکت کنندگان در مطالعه بر حسب سابقه ی مراجعه به دندانپزشک و تروما.....
۵۸	جدول ۴-۵: فراوانی و درصد شرکت کنندگان در مطالعه بر حسب سطوح تعیین شده ی پوسیدگی دندان.....
۵۹	جدول ۴-۶: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و گروه سنی.....
۶۱	جدول ۴-۷: بررسی رابطه ی سطح اضطراب بر اساس پرسشنامه ی CFSS-DS و گروه سنی.....
۶۳	جدول ۴-۸: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و جنسیت.....
۶۴	جدول ۴-۹: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه ی CFSS-DS و جنسیت.....
۶۵	جدول ۴-۱۰: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و موقعیت کودک در خانواده.....
۶۶	جدول ۴-۱۱: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه ی CFSS-DS و موقعیت کودک در خانواده.....
۶۸	جدول ۴-۱۲: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و تعداد خواهر و برادر.....
۶۹	جدول ۴-۱۳: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه ی CFSS-DS و تعداد خواهر و برادر.....
۷۰	جدول ۴-۱۴: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و تحصیلات مادر.....
۷۱	جدول ۴-۱۵: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و تحصیلات پدر.....
۷۲	جدول ۴-۱۶: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه ی CFSS-DS و تحصیلات مادر.....
۷۳	جدول ۴-۱۷: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه ی CFSS-DS و تحصیلات پدر.....
۷۵	جدول ۴-۱۸: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و سطح درآمد خانواده.....
۷۶	جدول ۴-۱۹: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه ی CFSS-DS و سطح درآمد خانواده.....
۷۷	جدول ۴-۲۰: بررسی رابطه ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و سابقه ی مراجعه به دندانپزشک.....

جدول ۴-۲۱: بررسی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک.....	۷۹
جدول ۴-۲۲: بررسی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و سابقه‌ی تروما.....	۸۰
جدول ۴-۲۳: بررسی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و سابقه‌ی تروما.....	۸۱
جدول ۴-۲۴: بررسی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و dmft.....	۸۳
جدول ۴-۲۵: بررسی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و شاخص dmft.....	۸۴
جدول ۴-۲۶: بررسی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و DMFT.....	۸۵
جدول ۴-۲۷: بررسی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و شاخص DMFT.....	۸۷

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۵۹.....	نمودار ۱-۴: فراوانی شرکت کنندگان در مطالعه برحسب سطح اضطراب براساس شاخص FIS و CFSS-DS
۶۰.....	نمودار ۲-۴. نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و گروه سنی
۶۲.....	نمودار ۳-۴. نمودار میله‌ای فراوانی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و گروه سنی
۶۳.....	نمودار ۴-۴. نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و جنسیت
۶۴.....	نمودار ۵-۴. نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و جنسیت
۶۶.....	نمودار ۶-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و موقعیت کودک در خانواده
۶۷.....	نمودار ۷-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و موقعیت کودک در خانواده
۶۸.....	نمودار ۸-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و تعداد خواهر و برادر
۶۹.....	نمودار ۹-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و تعداد خواهر و برادر
۷۱.....	نمودار ۱۰-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و تحصیلات مادر
۷۲.....	نمودار ۱۱-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و تحصیلات پدر
۷۳.....	نمودار ۱۲-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و تحصیلات مادر
۷۴.....	نمودار ۱۳-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و تحصیلات پدر
۷۵.....	نمودار ۱۴-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و سطح درآمد خانواده
۷۶.....	نمودار ۱۵-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و سطح درآمد خانواده
۷۸.....	نمودار ۱۶-۴: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک

- نمودار ۴-۱۷: بررسی رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک.....۷۹
- نمودار ۴-۱۸: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و سابقه‌ی تروما.....۸۱
- نمودار ۴-۱۹: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و سابقه‌ی تروما.....۸۲
- نمودار ۴-۲۰: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس شاخص FIS و dmft.....۸۳
- نمودار ۴-۲۱: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و شاخص dmft.....۸۴
- نمودار ۴-۲۲: نمودار میله‌ای رابطه‌ی برحسب سطح اضطراب براساس شاخص FIS و DMFT.....۸۶
- نمودار ۴-۲۳: نمودار میله‌ای رابطه‌ی سطح اضطراب براساس پرسشنامه‌ی CFSS-DS و شاخص DMFT.....۸۷

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۴۹.....	شکل ۳-۱. مقیاس تصویر صورتی (FIS).....
۵۱.....	شکل ۳-۲. نسخه‌ی ترجمه شده‌ی پرسشنامه‌ی CFSS-DS.....